

POLSKI PETERSBURG
ПОЛЬСКИЙ ПЕТЕРБУРГ

Barchwic (Barchwitz) Jan Stanisław / Бархвицъ Ян Станиславович (1878–1950),
przedsiębiorca i działacz społeczny.

Il. z książki: *История торговли и промышленности в России*, Санкт-Петербург 1910, t. 1.

Urodził się 8 marca 1878 r. w Grodzisku Mazowieckim jako syn Stanisława (1852? – zm. kwiecień 1901 r.) i Marii z Czamarskich (1868? – zm. 26 marca 1911 r. w Warszawie). Ojciec był ewangelikiem, matka katoliczką. Młodość spędził najpewniej w Warszawie.

Z rosyjską stolicą związał się prawdopodobnie ok. 1906 r. W latach 1909–1916 był współwłaścicielem i pełnomocnikiem, a w okresie od 1910 do 1912 r. także dyrektorem zarządzającym petersburskiego domu handlowego Aubusson [Maison Aubusson] [*Т. Д. <Торговый Дом> Обюссон*]. Firma ta powstała w 1907 r. Jej założycielem był warszawski kupiec, właściciel składu dywanów oraz prezes tamtejszego Towarzystwa Kupieckiego Zygmunt Kiltynowicz. Przekształcona w 1913 r. w spółkę akcyjną z kapitałem zakładowym 180 tys. rub. (potem 250 tys. rub.) posiadała dwa sklepy z dywanami, kobiercami, tkaninami obiciowymi, zasłonami i portierami: na rogu ul. Wielkiej Morskiej [*Большая Морская ул.*] 23 i 25 oraz Gorochowej [*Гороховая ул.*] 11 i 12. Barchwic był również pełnomocnikiem (1908) spółki akcyjnej Towarzystwa Warszawskiej Fabryki Mebli Stylowych, której stołeczna filia mieściła się w latach 1905–1909 przy ul. Wielkiej Morskiej 33.

Pracując w Petersburgu, udzielał się społecznie. Związał się z powołanym do życia w styczniu 1906 r. przez chirurga prof. Józefa Ziemackiego (1856–1925) Towarzystwem

Gimnastycznym „Sokół Polski”. Wszedł do jego pierwszego Zarządu jako sekretarz, pełniąc tę funkcję do roku 1912. W 1906 r. wchodził w skład 9-osobowego komitetu wyznaczonego do znalezienia stosownego lokalu na potrzeby stowarzyszenia oraz w skład jego Komitetu wykonawczego i komisji regulaminowej. W lipcu 1910 r. przewodził delegacji petersburskiego „Sokoła” na krakowskich obchodach rocznicy grunwaldzkiej, w których programie był m.in. zlot organizacji sokolskich ze wszystkich trzech zaborów. W latach 1913–1915 pełnił w „Sokole” obowiązki wiceprzewodniczącego, do 1916 r. ponownie sekretarza, a od 1917 r. był członkiem Zarządu. W trakcie styczniowego walnego zgromadzenia „Sokoła” został wybrany na przewodniczącego tego gremium.

W 1906 r. Barchwic znalazł się także w gronie polonijnych działaczy, którzy zainicjowali nad Nową działalność Polskiej Macierzy Szkolnej (PMSz). Statut tej kulturalno-oświatowej organizacji został zatwierdzony 15/28 czerwca 1907 r., a 5/18 listopada tegoż roku zebrało się jej pierwsze walne zgromadzenie. W latach 1909–1910 Barchwic był sekretarzem Zarządu PMSz, a w kadencji 1913/1914 jego członkiem. W latach 1912–1914 udzielał się również jako członek zwyczajny warszawskiego Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości (TOnZP), od listopada 1915 r. do roku 1918 zaś jako członek zwyczajny formalnie ukonstytuowanego Koła Petersburskiego TOnZP.

Po wybuchu I wojny światowej Barchwic był w 1914 r. współorganizatorem Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny (PTPOW) – największej polskiej organizacji samopomocowej w Rosji. Podczas pierwszego walnego zgromadzenia (26 sierpnia) znalazł się w gronie kandydatów do Komitetu PTPOW, a następnie od 1 września tego roku został sekretarzem Komitetu Głównego (KG). W połowie 1915 r. był także w radzie nadzorczej piotrogrodzkiego oddziału PTPOW. W październiku 1914 r. wszedł jako jeden z delegatów PTPOW do utworzonego wówczas (statut zatwierdzono 30 października) w Piotrogradzie Wszechrosyjskiego Towarzystwa Opieki nad Jeńcami Słowianami. Został członkiem jego Komisji Rewizyjnej, podczas gdy pozostali delegaci PTOW – adwokat Adolf Kopeć i Adam Zagłoba-Smoliński (1868 – po 1942) – trafili do jej Rady (zarządu). Wiosną i latem 1916 r. jako tzw. delegat objazdowy KG PTPOW wizytował kilkanaście oddziałów organizacji na Syberii, Uralu i Powołżu, a także w Kraju Norymskim na północ od Tomska, Harbinie, Władywostoku oraz na Ukrainie (Charków, Jekaterynosław, Odessa, Kijów). Na walnym zgromadzeniu w grudniu tego roku w uznaniu dotychczasowych zasług został wybrany do KG PTPOW.

Po rewolucji lutowej 1917 r. był od marca członkiem Komitetu Wykonawczego piotrogrodzkiego Polskiego Komitetu Demokratycznego, organizacji utworzonej na bazie istniejącego od 1915 r. Zrzeszenia Niepodległościowego, opowiadającej się za niepodległością Polski i reprezentującej sprawę polską przed Rządem Tymczasowym. W tym samym roku został też referentem Wydziału III ds. jeńców wojskowych i cywilnych, działającej od 28 marca do grudnia przy Rządzie Tymczasowym, Komisji Likwidacyjnej ds. Królestwa Polskiego.

W 1918 r. związany był prawdopodobnie z Przedstawicielstwem Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Rosji, które z dniem 6 kwietnia przejęło w Piotrogradzie (a potem w Moskwie) zadania Komisji Likwidacyjnej do Spraw Królestwa Polskiego i Polskiej Narady Ekonomicznej, i działało do listopada tego roku. Miał się tam zajmować sprawami reemigracji uchodźców z Królestwa Polskiego.

Nad Nową zamieszkiwał kolejno pod następującymi adresami: w narożnej eklektycznej kamienicy czynszowej przy ul. Mieszczanskiej [*Мещанская ул.*] (obecnie ul. Graždanskaja [*Гражданская ул.*]) 27 i prosp. Wozniesińskim [*Вознесенский пр.*] 30 (1908–1911), następnie w przebudowanej przez Mariana Lalewicza (1876–1944) neorenesansowej narożnej kamienicy

czynszowej D. W. Wyhowskiego przy просп. Kamiennoostrowskim [*Каменноостровский пр.*] 9 m. 68 (1915–1917).

Po wyjeździe do odrodzonego kraju prawdopodobnie od września 1918 r. do lipca 1919 r. Barchwic przebywał w Lublinie, gdzie był związany z organizującym się wówczas Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. Jako sekretarz uczelni został upoważniony przez jej rektora ks. Idziego Radziszewskiego (1871–1922) do kontaktów z władzami rządowymi, miejskimi i organizacjami społecznymi w sprawach administracyjno-gospodarczych Uniwersytetu.

Następnie osiadł w Wilnie. Pełnił tam m.in. funkcje sekretarza Komitetu Obrony Wilna (1919) i członka Komitetu Odbudowy Uniwersytetu Wileńskiego. Jak sam pisał, był kierownikiem Wydziału Społecznego Ekspozytury Litewskiej „Straży Kresowej”, zorganizował Polską Macierz Szkolną Ziem Litewskich, Związek Kółek Rolniczych oraz Centralę Towarzystw Rolniczo-Handlowych. Związany z ruchem mesjanistycznym, publikował teksty w czasopiśmie „Wiedza i Przyroda”. Był także działaczem harcerskim, opublikował m.in. tekst *Ideologia Harcerstwa Polskiego a starsze społeczeństwo* (Wilno, 1922). W latach 30. XX w. pracował w wileńskiej Izbie Przemysłowo-Handlowej jako kierownik sekretariatu gospodarczego.

W 1935 r. odnotowany został jako dyrektor Związku Przeciw Żebraczego w Warszawie.

Barchwic był żonaty z Marią Strenger (ur. 1 lipca 1883 r. w Warszawie), córką Wilhelma i Elżbiety. Brak informacji o potomstwie.

Zmarł najprawdopodobniej we Wrocławiu w 1950 r., gdzie być może został też pochowany.

Odznaczony był Medalem Niepodległości (1931).

Oprac. B. Nykiel przy współpracy z B. Gąsieniec i I. Wodzianowską